

СИСТЕМНІ РИЗИКИ І ПІДХОДИ ДО МІЖНАРОДНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Тищенко О.О., канд. екон. наук, доц.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

В порівнянні з періодом до другої половини минулого століття, фінансові ринки досягають безпрецедентних показників за обсягом, темпам зростання, різноманітністю активів і інструментів, а також за поширеністю і впливом як в географічному, так і в галузевому аспектах. Протягом довгої історії фінансів людство навчилося у високій мірі ефективно використовувати їх в своїх економічних цілях, знаходячи нові і більш зручні інструменти та нові способи контролю ризиків. Однак з різким стрибком розвитку світової фінансової системи в кінці ХХ – початку ХХІ ст. виникла ситуація, коли перевірені часом механізми контролю над ризиками перестали працювати.

Процес глобалізації сприяв появі принципово нового виду ризиків, з яким ніяка окремо взята організація не в змозі боротися без сприяння інших учасників фінансових ринків, а в першу чергу – держави. Таким ризиком є системний ризик. Даний вид ризиків можна віднести як до кредитних, так і до ринкових ризиків, до ризиків ліквідності і т.д., оскільки він представляє собою вплив великої сукупності факторів на великому просторі як на рух котирувань, як на зміну процентних ставок, так і на здатність відразу великої кількості контрагентів розплачуватися за своїми зобов'язаннями.

Для дослідження системних ризиків варто звернути увагу на один з найбільш складних і швидкозростаючих фінансових ринків. Одним з елементів світової фінансової системи і разом з тим серйозним фактором ризику є ринок похідних фінансових інструментів (ПФІ). Існує поділ на два принципово різних види деривативів: біржові і позабіржові. Незважаючи на те, що біржові деривативи торгуються по всьому світу в значно більших обсягах, ніж позабіржові, другі з них мають набагато більші ризики, ніж перші. Це пояснюється кількома причинами: на біржі торгується обмежений перелік стандартизованих інструментів, які повинні відповідати ряду вимог, перш ніж бути допущеними до емісії і торгів; біржовий ринок є прозорим, так як всі біржові емітенти зобов'язані в публічному доступі розмішувати детальну інформацію про свій бізнес; основна функція біржі полягає не тільки в тому, щоб створити зручний майданчик для торгівлі, біржа також виступає контрагентом і гарантом по кожній угоді; учасники біржових торгів проходять процедуру клірингу.

До основних проблем світової фінансової системи, які складаються в глобальні системні ризики можна віднести: надмірно велику систему заплутаних і часто непрозорих фінансових взаємозв'язків між різними учасниками фінансових ринків по всьому світу; неможливість надання з боку більш потужних фінансових інститутів достатньої фінансової допомоги у разі ланцюгової реакції банкрутств; підходи до регулювання фінансової системи в різних країнах; проблема однакового розуміння і використання термінів суб'єктами фінансових ринків, закріплення даних термінів і класифікацій на міжнародному законодавчому рівні; низькі обмеження для осіб, що бажають здійснити фінансові операції; великий обсяг угод, не забезпечених реальними активами.

Для вирішення проблеми глобальних системних ризиків необхідно вжити заходів щодо уніфікації міжнародного регулювання фінансових ринків: у США необхідно ввести вимогу, наявне в ЄС, про зберіганні всіх даних про угоди з ПФІ; визначити єдині терміни надання інформації за деривативами в торгівлі репозитарії для США і ЄС; створити для ЄС вимогу, аналогічну до наявної в США, про обов'язкове фактичне перетворення поставних свопів в поставні ф'ючерси та надання учасниками таких угод даних по ним в регулюючий орган; створити максимально повний і універсальний міжнародний перелік ПФІ, що підлягають обов'язковому клірингу; у США необхідно ввести вимогу про обов'язковий кліринг до угод, які не оплачено на момент створення вимоги про обов'язковий кліринг нових угод. Такі регуляторні вимоги повинні поширюватися не тільки на США і Євросоюз, а й на інші країни, які беруть участь в міжнародній торгівлі фінансовими інструментами, інакше існує ризик відведення тіньового фінансового сектора в країни, які не підпадають під таке законодавство.

Отже, системні ризики створюються поведінкою учасників глобальних фінансових відносин. Тому для вирішення глобальних проблем недостатньо окремих заходів в конкретних країнах. Робота над створенням відповідного законодавства повинна проходити за участю всіх країн-суб'єктів фінансових ринків, при цьому проходити синхронно і супроводжуватися глибоким аналізом всіх згаданих проблем і моделюванням можливих наслідків. Таким чином, питання регуляторних підходів до системних ризиків в світі залишається актуальним і є найважливішим фактором міжнародної фінансової та економічної безпеки.